

Zkušenost / Smyslové vjemy / Vnímání

Smyslové vněmy jsou pro rozumnou bytost něčím významnějším než pouhým signálem, jsou výzvou k aktivnímu vyhodnocení, interpretaci, doplnění smyslových „dat“ (ať už jsou jakákoli) takovým způsobem, že míněn může být celek (eventuelně pseudocelek). Když vidíme zvíře, vidíme je vždy z jedné strany, ale považujeme za samozřejmé, že má také druhou stranu, která je od nás odvrácena. Ale ani u toho nemůžeme zůstat: považujeme za neméně samozřejmé, že to zvíře odněkud přišlo (nebo bylo přineseno atd.), že už nějaký čas žilo a nějaký čas žít bude (což rovněž nemůžeme v tuto chvíli vidět), atd. Opačným směrem to však platí také: když vidíme zvíře, vlastně je nevidíme, nýbrž – jak nás poučuje konstruuující věda – na naši sítnici dopadají kvanta světelného záření, na něž jsou buňky sítnice schopny určitým způsobem reagovat. To zvíře si vlastně „domýšlíme“, ale na velmi „základní“ úrovni (víme totiž, že takto si svá smyslová data „domýšlejí“ i zvířata, která ještě neumějí „myslit“). Ono domýšlení není ovšem ani u člověka nijak libovolné, ale je (má být, musí být) podrobena jisté „logice“, která s tradiční formální logikou nemá mnoho společného. Z pouhých kostí, ba někdy jen zlomku nějaké kosti dokáže zkušený přírodovědec (paleozoolog) s překvapující jistotou rozpoznat, o jaký druh již odjinud známého zvířete jde, ale třeba také to, že jde o zvíře ještě neznámé. Řekl jsem ovšem: zkušený přírodovědec. To je třeba náležitě rozvést a podrobit důkladné analýze. Mluvíme obvykle o „zkušenosti“ dost bezmyšlenkovitě a povrchně, aniž bychom si dali práci s tázáním, co všechno ke zkušenosti může náležet. Popravdě řečeno, každý pokus vycházet od smyslových dat je odsouzen k neúspěchu, pokud nepočítá s bohatstvím předchozích zkušeností a s tím, že smyslová data jsou k ničemu, pokud nejsou nějak interpretována a ve svém významu přiřazena k dosti širokým kontextům.

(Písek, 950816-1.)